

TKI Deltatechnologie

Coalitiebijeenkomst Proeftuin Duurzame Rivieren

<https://tkideltatechnologie.nl/proeftuin/proeftuin-duurzame-rivieren/>

Vrijdag 14 januari 2022

Digitaal via Teams

13.00 uur - 16.00 uur

Aantal deelnemers: 24

In aanvang waren de ideeën om fysiek bij elkaar te komen langs de Waal en later in Zutphen aan de IJssel. De corona maatregelen voor de kerst veranderde de mogelijkheden. We hebben toen besloten deze kennissessie gewoon door te laten gaan en over te stappen op digitaal!

De bijeenkomst was gericht op:

- delen van de voortgang
- delen van inzichten
- delen van dilemma's
- delen van vervolgstappen

Drie programmaonderdelen:

- Kijkje in de keuken van de vier deelgebieden.
- Moment om te netwerken
- Verdieping meer op proces: hoe coalitiebouwen, pilots opstarten en betrekken ondernemers.

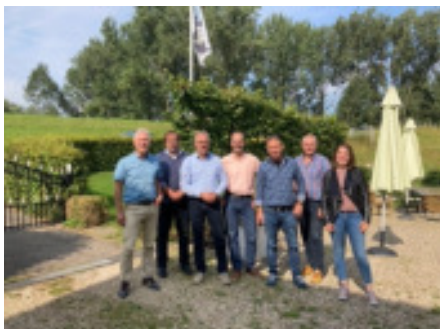
SAMENVATTING INZICHTEN: gedeeld en opgemaakt

1. Intro Proeftuin

Philip Drontmann

Van mijn kant als kwartiermaker van de Proeftuin Duurzame Rivieren.

De Proeftuin is geen praatgroepje maar een plek waar de bakens worden verzet! Met de proeftuinen willen we impact maken. De Proeftuin richt zich op 4 deelgebieden: Rijnmond, Waal, IJssel en sinds vorig jaar ook de Maas.

- We willen het denken over de rivieren voeden. Bijvoorbeeld door sediment in het systeem houden te zien als businesscase voor duurzame rivieren.
- We willen als proeftuin ook experimenteren om meer te weten te komen hoe op kleine schaal morfologische en ecologische processen werken als we er sediment aan toevoegen, daarvan leren als we willen opschalen.
- We willen ook frisse ideeën demonstreren en tonen, van de tekentafel naar de praktijk, naar buiten, zien doet geloven.
- En we willen bovenal ook samenwerking bevorderen tussen o.a. beheerders, gebruikers, ondernemers, beleidsmakers en kennisinstellingen omdat daar de sleutel ligt voor het versnellen en realiseren van duurzame innovaties. Samen de bakens verzetten voor verduurzaming van onze rivieren!

2. Rijnmond: Schone bagger beter benutten

Kees Sloff

Website: www.proeftuinsediment.nl

- PPS-project binnen Kennis- en Innovatieagenda (KIA) Landbouw, Water, Voedsel
Funding: TKI Delta Technologie. Gestart begin 2021 – (loopt tot 2024)
- Ambitie: een deel van het sediment “in het systeem houden” door sediment langer vast te houden of toe te passen voor versterking ecologische kwaliteit en morfologische dynamiek.
- Uitdaging: stap zetten van pilots naar nieuwe praktijk, door samen met de markt ontwikkelen van haalbare businesscases.
- Wat gaan we doen?
  - Ontwikkelen van nieuwe haalbare concepten voor het vasthouden en toepassen van sediment die meerwaarde leveren voor natuur, rivierbeheer, waterveiligheid en leefbaarheid en die opschaalbaar zijn
  - Dit doen we door verschillende proeflocaties te ontwikkelen in samenwerking met reeds geplande onderhouds- en ontwikkelprojecten om deze concepten te testen en te monitoren
- Drie locaties pilot sediment suppleties:
  - Groene Poort- kripvlakken
  - Oude Maas - erosiekuilen
  - Haringsvliet-Hollands diep - oevers

-> 2 pilots in uitvoering, 3e pilot in verkenning

3. Maas: **Suppleren: van leren naar beheren?**

Hermjan Barneveld

Visie op de toekomst (in ontwikkeling)

- Doorgaande bodemerosie afremmen
- Stoppen met onttrekken van sediment aan de Maas
  - Gebaggerde materiaal terugstorten
  - Afbouwen zand- en grindwinning (dilemma)
- Morfodynamiek en connectiviteit stimuleren (herstel sedimenthuishouding)
  - Suppleren (nieuw voor de Maas)
  - Stuwbeheer
  - Natuurvriendelijke oevers
- Op Grensmaas geen scheepvaart, dus meer vrijheid

Integrale verkenning pilot sedimentsuppletie Grensmaas- Doelen:

1. Het borgen van de standzekerheid van oevers, bruggen (b.v. A76/E314), leidingen, veerstoepen en kerings (aanpak BOA-project Basisrivierbodempligging), vooral in zones waar de stroomsnelheden door de recente rivierverruiming verhoogd zijn;
2. Het genereren van passerende sedimentgolven van fijn grind en grof zand waardoor een rijker habitat ontstaat met meer reliëf en lage grindbanken in stroomgeulen en minder eutrofe sliboevers;
→ruime riviersecties
3. Het stoppen van de daling van de rivier- en grondwaterstanden en voorkomen van verdere verdroging van terrestrische natuurgebieden →ruime en smalle riviersecties.
4. Kennis opdoen voor grootschalige toepassing in nieuw beleid, waaronder IRM en PAGW Verkenning nu uitgevoerd (waarom en hoe?)
5. Nog geen besluit
Denken → Doen → Opschalen

Pilot suppleren Maas - Conclusies gesprekken:

- Consortium Grensmaas en aannemers
  - vroegtijdig meedenken en staan open voor allianties.
  - Betrek grindproducenten en natuurmonumenten.
- Internationaal
  - Vlaanderen: meedenken in hele traject. Infra, Natuur en Grondwater.
  - Wallonië: baggeren vooral slib. Wel graag op de hoogte houden.
- Natuurorganisaties:
  - behoefte aan een zo natuurlijk mogelijk morfologisch systeem.
  - Betrokkenheid in alle fasen van suppletieprojecten: ideeën, ervaringen, subsidieaanvragen, communicatie.
- Universiteiten: volgen of actieve betrokkenheid. En dan in hele traject (ontwerp, uitvoering, monitoring/evaluatie).

Discussie:

- Marjolein van Wijngaarden: algemeen voor de proeftuinen – welke mogelijkheden zijn er voor financiering van de opschaling?
  - *Voor de Maas is dat nog niet aan te geven. Wel een reactie van de aannemer uit de pilot Rijnmond: er zijn natuurlijk altijd bedrijfsbelangen. Maar vooral als de combinatie van belangen leidt tot een efficiëntere uitvoering liggen er kansen voor financiering.*
- Johan Boon: hoe nu de volgende stap met andere partijen?
  - *Eerste actie zal zijn om de partijen bijeen te brengen en te horen hoe iedereen erin staat en welke ideeën er leven.*

4. **Waal:** **Kribvaksuppleties als zandbrommer** - *Suppleren binnen lange-termijn sedimentstrategie Waal* *Wilfried ten Brinke en Laura Brakenhoff*

Wij richten ons op het (slim) toevoegen van sediment in Niederrhein-Bovenrijn-Waal

Startpunt: Pilot suppletie kribvakken Waal
Maar: Wij kijken naar het grotere geheel

Enkele belangrijke kanttekeningen:

- De 1,5 eeuw erosie in Nederland was grotendeels een reactie op herinrichting van de rivier: de rivier kon meer zand en grind verplaatsen dan van bovenstreams werd aangevoerd
  - Zand- en grindwinning (baggeren) heeft deze reactie versneld
  - Baggeren blijft nodig vanwege natuurlijke ondieptes – scheepvaart is zeer belangrijk!
  - De rivier kent geen bestuurlijke grenzen – denk bij maatregelen vanuit het systeem
  - Een zandmotor zoals aan de kust gaat in de rivier niet werken (o.a. hinder scheepvaart)
  - Misschien kan zo'n zandmotor via de kribvakken wel worden gerealiseerd
  - De Duitsers suppleren al sinds 1978 (Iffezheim)
  - In Nederland zijn de eerste pilots uitgevoerd / in uitvoering
-
- De hoeveelheid zand en grind die in de Rijn in beweging is, is relatief gering
  - Ook na correctie voor verschillen in rivierafvoer is de sedimentvracht van Mississippi, Yangtze en Mekong 4-5 keer zo groot als die van de Rijn.

Suppleren binnen lange-termijn sedimentstrategie Waal

Onze vertrekpunten:

- Denk grensoverschrijdend: de Rijn als systeem – Wij praten met Nederlanders en Duitsers
- Maak een onderscheid in (1) lange-termijn visie (strategie) op sediment in de rivier en (2) de rol van suppleren
- Kijk bij kansrijkheid suppleren naar matching vraag en aanbod sediment op lange termijn
- Lange-termijn: enkele tientallen jaren
- Verbind kennis – overheid – private sector
- Trek samen op met focusgebied Maas

Conclusies eerste gesprekken:

- Hoogleraren: Is suppleren wel duurzaam? Wellicht als overbrugging naar meer duurzame oplossing (herinrichting)
- Ons initiatief sluit goed aan op activiteiten binnen werkgroep overheden D-NL voor de Rijn
- Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR): Ons initiatief kan een goede aanzet leveren (position paper) voor toekomstige sedimentstrategie Rijn
- Producent zand-grind NL: Interesse voor samenwerking, kansen voor verbinding natuurontwikkeling en zand-/grindwinning (aanbod sediment) met strategie suppleties (vraag sediment)
- Situatie Duitsland: Verbinding aanbod (via natuurontwikkeling en rivierversuiming) en vraag (t.b.v. Iffezheim) is al geregeld voor de komende 70-80 jaar
- Interesse en kansen voor leren en samenwerking D-NL, ook i.r.t. de Elbe. Focus op kribvakken als 'sedimentmotor' (huidige Nederlandse pilot) heeft ook interesse van collega's in Duitsland.

Discussie:

- Astrid Blom: suppleren met fijner sediment kan betekenen dat grover sediment makkelijker wordt gemobiliseerd.
  - *Dat wordt in vervolg bekeken en meegenomen.*

5. IJssel: IJssel: Duurzame slagader van de regio

André Oldenkamp

Aanleiding

- Veel ideeën, maar niet voor iedereen overzicht
- Samenwerking kan beter
- Er ligt veel potentie
- Duurzaam inrichten, duurzaam gebruiken
- De IJssel is van iedereen
- De IJssel is identiteit van de regio

Doelen proeftuin

- Vormen van coalities
- Aanjagen initiatieven
- Betrekken bedrijven
- Verankeren naar de toekomst
- Samenhang inzichtelijk maken

Coalities rond de volgende thema's

- Plastic
  - River Fashion
- Bouwen met natuur
  - Sediment wordt grondstof
  - Tki-voorstel Rheden in de maak
- Krib van de toekomst
  - Meervoudig functiegebruik, vormgeving en circulair bouwen Flexibele krib Kampen (sneller, beter en goedkoper)
- Water en energie
  - Thermische energie
  - Stromingsenergie
- Scheepvaart van de toekomst
  - Meer transport over water
  - Duurzame aandrijving
  - Minder diepgang
    - Lintur Sep bv en Damen

Dilemma's

- Samenwerking
  - Wie mag wat?
  - Van ballenbak naar meer coherentie
  - Overzicht van wat er gebeurt en van wat partijen willen (Bosatlas IJssel)
- Bedrijvenperspectief vs overheidsperspectief
- Regelgeving en financiering

Verankering

- Studie Deltares (afgerond)
Regionaal Strategische Verkenning IJssel
- Tafel Binnenvaart Oost-Nederland
- Duurzaam Door
Regionale Transitie Werkplaats

Vervolgstappen

- Bosatlas van de IJssel opstellen
Met studenten (bv HAN)
  - Bundelen en inzichtelijk maken informatie
  - Projectfinanciering River Fashion en Rheden
- Duurzaamheidsevent vanuit bedrijvenperspectief

6. **ENEGIZER/netwerken**

Allen

Break-out rooms 4-5 deelnemers.

Uitwisseling – wat vond je interessant tot nu toe?

Uiteengegaan in 5 groepen van 4-5 personen.

Dat wat besproken is, bekend binnen de groepen 😊!

7. Een pilot starten

Peter van Veelen, Buro Waterfront

Proces van tekentafel naar praktijk. Wat komt erbij kijken?

Toelichting ervaringen en inzichten aan de hand van pilot gebied Haringvliet-Hollands Diep binnen Proeftuin Sediment Rijnmond

Situatie – aanpak

Verlies areaal intergetijde landschap na aanleg Haringvlietdam

Inventarisatie geeft inzicht in aanbod & bestemming sediment Haringvliet en Hollands Diep

Kansen voor aanbreng sediment voor en achter langsdammen aan de oevers

Workshop met stakeholders bepalen mogelijke toepassingen en kansrijke locaties

Online ontwerp workshops: met specialisten verder uitwerken van concepten

Veldbezoek bracht begrip over potentie locaties en meerwaarde voor o.a. ecologie en recreatie

Discussie:

- Pim Neefjes: transportkosten zijn grote kostenpost.
  - *Advies/ ervaring is daarom om voor succes het lokaal te houden.*

Lessen en uitdagingen

Inhoudelijke uitdagingen

- Civieltechnisch: hoe bouw je met zeer fijn (dik water) sediment
- Natuur: welke ecologische doelen passen bij de huidige hydrodynamiek en context?
Oorspronkelijke situatie komt niet meer terug!
- Wettelijk: Kunnen we nieuwe getijdenatuur maken die weer mag eroderen en verdwijnen? Hoe past dit bij instandhoudingsdoelstellingen KWR en Natura 2000?

Proces

- Niemand is echt eigenaar van het probleem (of de kans). De proeftuin is nodig om deze patstelling te doorbreken!
- Aanbod sediment en concrete locatie als uitgangspunt nemen
- Maar om pilot te starten met stakeholders is een wervend perspectief nodig
- Kost tijd om elkaars expertise te leren kennen.
- Sta open voor nieuwe ideeën en partners

8. Proeftuin coalities bouwen

André Oldenkamp & Philip Drontmann

Wat komen we tegen, wat vraagt het, ervaringen & tips?

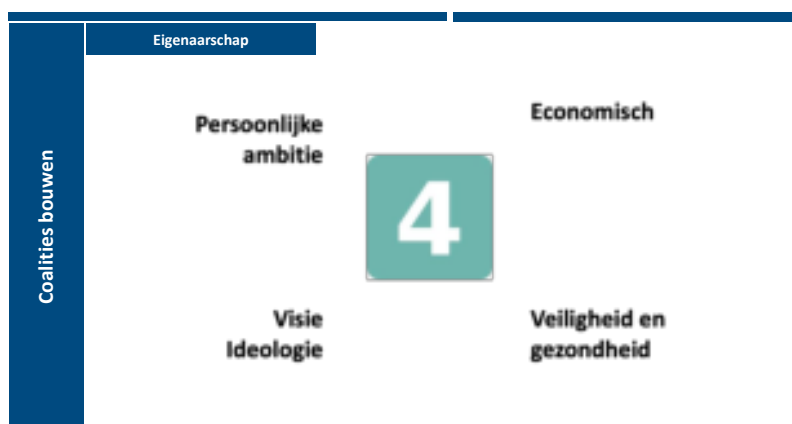

Philip: Fasen bij het bouwen van coalities (op basis van ervaring):

- Een idee ontstaat *geen voorgekookt plan, van niets naar iets!*
- Peilen *van interesse, ambities, uitdagingen*
- Bruggen slaan *bij elkaar brengen, dialoog faciliteren, luisteren en toetsen*
- Een stip op de horizon zetten *gedeelde beeld, koers uitzetten*
- Co-creatie, idee/ plan uitwerken *doelen, wat-inhoud, aanpak, koppelkansen, planning*
- Ruimte voor ieders bijdragen *bepalen (in cash/ in-kind)*
- Verrijken *tot een gedegen, gedragen voorstel.*
- Uitspreken, we gaan het doen! *mondeling en/of schriftelijk*
- Doorbouwen, stap voor stap *bijv: intentieverklaring of samenwerkingsovereenkomst vasthoudend zijn!*
- *Deels het voortouw nemen & deels werk verdelen zo mede-eigenaarschap, plezier en resultaten boeken.*

André: Vier motieven te onderscheiden om deel te nemen als partij:

- *Persoonlijke, Ambitie*
- *Economisch*
- *Visie/ Ideologie*
- *Veiligheid en Gezondheid*

9. Participatie van ondernemers in rivieren

o.a. van Francois Verhoeven, Consortium Grensmaas

Wat zijn voor hen motieven om samen te werken?

Hoe creëer je een win/win situatie voor zowel ondernemers als kennisinstellingen?

Verhoeven vertelt hoe de samenwerking in het Consortium tot stand is gekomen, ook grotendeels gestuurd door de ambitieuze vraagstelling. De grootschalige verruimingen zijn betaald door winning van 65 miljoen ton grind (nabij maar ook verder van de rivier) en afzet daarvan.

De samenwerking is goed verlopen. En het consortium heeft ook plannen ingediend om boven- en benedenstroomse locaties nog aan te pakken (kop en staart). Er is nog veel grind in de vallei beschikbaar en volumes benodigd voor de suppleties zijn daaruit heel goed te halen.

Discussie:

- Michiel Blind: in hoeverre is deze aanpak en samenwerking te exporteren naar het buitenland?
  - *Voor een Nederlands consortium ligt dat waarschijnlijk minder voor de hand in verband met de specifieke buitenlandse markt/concurrentie en de hogere transportkosten. Het concept van samenwerking en uitvoering is wel te exporteren en aannemers als Boskalis en van Oord hebben veel geleerd over nature-based solutions in rivieren. Die partijen kunnen dat internationaal ook toepassen.*

10. Afsluiting

Allen

Take home messages,

Wat vond je de moeite waard, blijft je bij? Vervolg?

De kennissessie werd goed bezocht en gewaardeerd. Een vervolg wordt op prijs gesteld.

Enkele quotes:

Heel interessante presentaties en bijeenkomst!

Dank, voor herhaling vatbaar!

Interessante verhalen, goede manier om van te leren en eventuele verbindingen te zoeken.

Voor herhaling vatbaar.

Interessante bijeenkomst, veel geleerd, zou graag presentaties ontvangen.

Chiu Chang (WUR):

Astrid Blom (Tu Delft):

Henri van der Meulen (WSHD):

Peter van Veelen (Buro Waterfront)

Presentaties worden geplaatst op SharePoint link van Deltares.

Einde

TOEN DE PROBLEMEN
GINGEN KANTELEN
BLEKEN ER
OPLOSSINGEN
ONDER TE LIGGEN

Loeije